

Sygn. akt V ACa 176/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 czerwca 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie V Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia SA Ewa Klimowicz-Przygódzka

Protokolant: Małgorzata Szmit

po rozpoznaniu w dniu 23 czerwca 2022 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa E. (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K.

przeciwko M. G.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie z dnia 15 grudnia 2020r., sygn. akt II C 1251/19

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Ewa Klimowicz-Przygódzka

V ACa 176/21 UZASADNIENIE

Spółka z o.o. (...) z siedzibą w K. wystąpiła przeciwko A. G. i M. G. z pozwem wniesionym w trybie nakazowym o zapłatę kwoty 82.870,72 zł wraz z odsetkami ustawowymi za czas opóźnienia od dnia 19 VII 2016 r. do dnia zapłaty, w oparciu o weksel własny in blanco wystawiony przez pozwanego i poręczony przez pozwaną.

Sąd Okręgowy w Poznaniu nakazem zapłaty wydanym 10 VII 2018 r., sygn. akt XII Nc 115/18, uwzględnił powyższe roszczenie.

Zarzuty od powyższego nakazu zapłaty dopiero w dniu 19 VI 2019 r. wniosła pozwana M. G., składając jednocześnie wniosek o przywrócenie terminu do ich wniesienia (k.57, 62).

Sąd Okręgowy w Poznaniu przywrócił pozwanej termin do wniesienia zarzutów od nakazu zapłaty oraz przesłał jej odpis pozwu i nakazu zapłaty (k 72).

Po zapoznaniu się z tymi dokumentami pozwana wniosła pismo procesowe zawierające m.in. uzupełnienie wcześniej podniesionych zarzutów do nakazu zapłaty.

Pozwana wnosila w zarzutach do nakazu zapłaty o uchylenie w stosunku do niej tegoż nakazu i oddalenie powództwa twierdząc, że :

- nigdy nie zaciągała u powodowej spółki jakichkolwiek zobowiązań finansowych,

- nie podpisywała żadnego weksla,

-wyłącznie odpowiedzialnym za zaciągnięte u powódki zobowiązanie jest pozwany A. G., który prawdopodobnie podrobił jej podpis.

W piśmie uzupełniającym zarzuty M. G. dodatkowo podniosła, że podpis na wekslu w istocie odpowiada jej charakterowi pisma, ale została ona podstępnie wprowadzona w błąd, co do charakteru, zakresu i potencjalnej sumy poręczenia, gdyż była zapewniana przez męża, że dokonane poręczenie ma wyłącznie charakter tymczasowy, zaś z uwagi na spłatę przez A. G. na rzecz powódki zaległości, weksel zostanie niezwłocznie unieważniony. Poza tym była zapewniana, że weksel będzie zabezpieczał kilkakrotnie niższą kwotę. Konkludując pozwana wskazywała, że wyłączną odpowiedzialność wobec powódki ponosi jej mąż, który wprowadził ją w błąd co do charakteru oraz okoliczności towarzyszących udzieleniu przez nią poręczenia wekslowego (k 80).

W piśmie procesowym z dnia 4 II 2020 r. (k 136 v) pozwana dodatkowo powoływała się na ochronę prawną przysługującą jej z tytułu posiadania statusu konsumenta. Wskazywała na wyrok TSUE z 7 XI 2019 r. wydany w sprawie C 419/18 dotyczący zasad ochrony konsumenta w sprawie opartej na podpisany przez niego wekslu in blanco, wypełnionym przez przedsiębiorcę (k 137 v).

Postanowieniem z 6 VIII 2019 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu wyłączył do odrębnego rozpoznania sprawę w zakresie dotyczącym pozwanej M. G., uznał się niewłaściwy miejscowo i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie (k 95).

Sąd ten po przesłuchaniu pozwanej w charakterze strony, która podnosiła, iż została wprowadzona w błąd nie tylko przez męża ale i pracownika strony powodowej, w dniu 15 XII 2020 r. wydał zaskarżony wyrok, w którym utrzymał w mocy w stosunku do pozwanej nakaz zapłaty wydany przez Sąd Okręgowy w Poznaniu.

Rozstrzygnięcie to wynikało z następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych:

Powodowa spółka jest następcą prawnym (...) S.A., która sprzedała pozwanemu A. G., prowadzącemu działalność gospodarczą pod firmą Firma Handlowo Usługowa (...) towar za kwotę 112 120,44 zł. Na zabezpieczenie płatności należności za ten towar w dniu 19 IV 2011 r. został wystawiony przez A. G. weksel in blanco, poręczony przez jego żonę M. G..

Wobec problemów ze spłatą należności, w dniu 17 III 2016 r. pozwany A. G. zawarł z powodową spółką (...) w sprawie spłaty zadłużenia z zachowaniem bieżącej sprzedaży kredytowej”. Uznał w nim swoje zadłużenie na kwotę 112.120,44 zł oraz zobowiązał się przy każdorazowym zakupie towarów dokonać wpłaty na poczet należności przeterminowanych w kwocie odpowiadającej wartości bieżącego zakupu powiększonej o nadpłatę w wysokości 20% tej wartości. Każda wpłata na poczet zaległości miała być zaliczona przez powódkę na należności przeterminowane w kolejności od najstarszej faktury. Strony ustaliły okres obowiązywania porozumienia do 16 VI 2016 r..

Pismem z 11 VII 2016 r. powódka wezwała pozwanych do wykupu weksla w terminie do 18 VII 2016 r., informując jednocześnie, iż brak wykupu weksla spowoduje skierowanie sprawy na drogę sądową oraz że w jego treści zostanie wpisana kwota 104.887,23 zł. Wezwanie do wykupu weksla zostało doręczone pozwanym 12 VII 2016 r.

Wobec nieuregulowania należności przez A. G., powódka wypełniła weksel na kwotę 104.887,23 zł, wpisując jako termin zapłaty dzień 18 VII 2016 r.

Ostatecznie zaległości zostały uregulowane częściowo, a do zapłaty pozostała pozwanym kwota 82.870,72 zł.

W tak ustalonym na podstawie dowodu z dokumentów oraz częściowo zeznań pozwanej stanie faktycznym, sąd I instancji uznał zgłoszone przez powódkę roszczenie wekslowe za zasadne.

Wyjaśnił, że zobowiązanie wekslowe osób podpisanych na wekslu powstaje z chwilą wręczenia weksla in blanco remitentowi, ale jest to zobowiązanie warunkowe. Pełne skutki wywołuje weksel z mocą wsteczną dopiero w momencie jego uzupełnienia zgodnie z wymogami prawa wekslowego.

Zapłata weksła może być zabezpieczona poręczeniem wekslowym, w sposób określony w art. 31 prawa wekslowego. Skutkiem udzielenia poręczenia jest powstanie stosunku zobowiązaniowego pomiędzy poręczającym i remitentem, które ma charakter: abstrakcyjny; niezależny od porozumienia zawartego między wystawcą a remitentem; akcesoryjny – zobowiązanie jest ważne, mimo że zobowiązanie, za które udzielono poręczenia okazało się nieważne; solidarny – poręczyciel odpowiada za zapłatę weksła solidarnie z pozostałymi dłużnikami wekslowymi; bezwarunkowy – zapłata weksła przez awalistę nie może być uzależniona od warunku; nieodwoławny – nie może zostać odwołane, albowiem przepisy prawa wekslowego nie przewidują takiej możliwości.

Zobowiązanie poręczyciela wekslowego, zgodnie z treścią art. 32 prawa wekslowego jest ważne, chociażby nawet zobowiązanie, za które poręcza było nieważne z jakiegokolwiek przyczyny, z wyjątkiem wady formalnej. Te wady formalne zachodzą tylko wówczas, gdy według prawa wekslowego nie powstało zobowiązanie wekslowe osoby, za którą zostało udzielone poręczenie.

Odnosząc się do okoliczności niniejszej sprawy sąd I instancji uznał, iż pozwana, która ostatecznie nie kwestionowała swojego podpisu na wekslu wystawionym przez jej męża A. G. jest takim poręczycielem wekslowym, jej zobowiązanie wekslowe jest ważne. Nie podważyły go zgłaszane przez nią zarzuty do nakazu zapłaty.

Odnosząc się do argumentów pozwanej, zawartych nie tylko w zarzutach od nakazu zapłaty ale i w później składanych przez nią pismach procesowych Sąd Okręgowy :

Za nie mającą znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy uznał kwestię braku deklaracji wekslowej. Podniósł, iż jej funkcją nie jest kreowanie zobowiązania poręczyciela wekslowego. Jak wynika z art. 10 prawa wekslowego, nie jest nawet koniecznym warunkiem ważności uzupełnionego weksła, jej brak nie stanowi warunku wykluczającego odpowiedzialność poręczyciela wekslowego. Porozumienie wekslowe może zostać zawarte w formie pisemnej i wówczas określane jest mianem deklaracji wekslowej. Porozumienie takie zawiera upoważnienie dla posiadacza weksła niezpełnego do uzupełnienia weksła. Z chwilą wystawienia weksła in blanco i wręczenia go wierzycielowi następuje zawarcie porozumienia między wystawcą weksła a osobą, której ten weksel zostaje wręczony, określające sposób jego uzupełnienia. Porozumienie takie jest umową zawieraną pomiędzy odbiorcą weksła a wystawcą weksła, do której stosuje się przepisy kodeksu cywilnego. Porozumienie podlega regułom interpretacyjnym oświadczeń woli wyrażonym w art. 65 k.c. Ustawa prawo wekslowe nie wymaga przy tym żadnej szczególnej formy takiego porozumienia wekslowego – może być pisemne, ustne, osiągnięte w sposób wyraźny lub dorozumiany. Pisemne porozumienie nie jest koniecznym warunkiem ważności uzupełnionego weksła. Jeśli dłużnik wekslowy wydał weksel in blanco bez żadnych wskazówek co do jego wypełnienia, domniemywa się, że zaufał uczciwości wierzyciela i bez zastrzeżeń zgadza się na wypełnienie weksła przez tego ostatniego (wyrok SN z 28 V 1998 r., III CKN 531/97).

Pozwana nie podnosiła przy tym zarzutów dotyczących nieprawidłowego wypełnienia weksła in blanco. Treść wskazuje natomiast, że został wypełniony prawidłowo.

Odnosząc się do przywołanego przez pozwaną wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 7 XI 2019 r. nakazującego sądom dokonać kontroli treści stosunku podstawowego, także bez zarzutu konsumenta sąd I instancji wskazał, iż dotyczył on umów kredytu konsumenckiego tj. stosunku pomiędzy kredytodawcą będącym przedsiębiorcą a kredytobiorcą będącym konsumentem, Orzeczenie to nie ma zatem zastosowania w niniejszej sprawie ponieważ umowa ze stosunku podstawowego zawarta została pomiędzy przedsiębiorcami. Odpowiedzialność pozwanej wynika natomiast z przepisów prawa wekslowego, a nie z przepisów kodeksu cywilnego. Dlatego również bez znaczenia pozostaje okoliczność, że pozwana nie była stroną porozumienia z 17 III 2016 r. zawartego pomiędzy pozwanym a powodem. Dotyczyło ono bowiem m.in. warunków spłaty zadłużenia A. G. i dla jego ważności nie był wymagany podpis poręczyciela weksła wystawionego w dniu 19 IV 2011 r..

Dochodzenie przez remitenta praw z weksla wystawionego przez dłużnika osobistego stwarza domniemanie istnienia wiarygodności wekslowej w wysokości sumy wekslowej i przerzuca ciężar dowodu przeciwnego na dłużnika (wyrok SN z 24 XI 2009 r., V CSK 129/09). Powódka nie miała obowiązku wskazania już w pozwie tytułu dochodzonych kwot. Dopiero po wniesieniu zarzutów, jeśli pozwana powołałaby się na stosunek podstawowy czy też wnioskuje o przedstawienie stosownych dokumentów na okoliczność jego istnienia, powódka byłaby obowiązana do określenia z czego wynika dochodzona pozwem kwota (wyrok SA w Warszawie z 28 X 2011 r., VI ACa 546/11).

Pozwana nie wykazała uregulowania należności, nie przedstawiła żadnych dowodów potwierdzających wadliwość wyliczenia któregośkolwiek ze składników należności objętej wekslem, wskazując jedynie że nigdy nie zaciągała u powoda zobowiązań i nie podpisała weksla , aczkolwiek później złożenie podpisu pod wekslem potwierdziła. Nie zważyła tym samym okoliczności wykazanych wypełnionym wekslem i wezwaniem do zapłaty.

W apelacji wniesionej przez pozwaną od tego wyroku podniesione zostały następujące zarzuty:

- naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędną, sprzeczną z zasadami doświadczenia życiowego ocenę materiału dowodowego , polegającą na pominięciu w tej ocenie zeznań pozwanej , z których wynikało, że działała ona pod wpływem błędu co do udzielonego poręczenia wekslowego przy wekslu in blanco, których to okoliczności sąd I instancji nie wyjaśnił w uzasadnieniu swojego orzeczenia,

- naruszenia art. 17 prawa wekslowego i art. 84 § 2 k.c. poprzez ich niezastosowanie mimo zarzutów zgłoszonych przez pozwaną, wynikających z treści udzielonego poręczenia wekslowego i powoływania się na błąd uzasadniający przypuszczenie, że gdyby pozwana składając oświadczenie woli w postaci poręczenia wekslowego nie działała pod wpływem błędu co do zakresu , doniosłości i skutków prawnych tak udzielonego poręczenia wekslowego, to nie złożyłaby oświadczenia tej treści, o czym powód mógł wiedzieć,

- naruszenia art. 5 k.c. w zw. z art. 17 prawa wekslowego i 84 § 2 k.c. poprzez ich niezastosowanie , mimo, że żądanie powodowej spółki stanowi nadużycie prawa i jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego oraz ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa , w związku z tym, że pozwana była zapewniana , iż udzielone przez nią poręczenie wekslowe ma charakter wyłącznie tymczasowy , zaś z uwagi na spłatę przez A. G. zobowiązania weksel zostanie niezwłocznie unieważniony oraz, że udzielone poręczenie będzie ewentualnie zabezpieczać kilkakrotnie niższe sumy pieniężne niż kwota widniejąca w treści weksla.

Tym samym apelujący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uchylenie nakazu zapłaty i oddalenie wobec niej powództwa w całości oraz zasądzenie na jej rzecz zwrotu kosztów procesu za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Niezależnie od podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków stwierdzić należy, że zaskarżony wyrok nie może się ostać ponieważ sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy. Uznał za zasadne roszczenie powodowej spółki oparte na wypełnionym przez nią wekslu in blanco nie odnosząc się tak naprawdę do przedstawionych przez pozwaną zarzutów wniesionych od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym.

Pozwana wnosiła o uchylenie w stosunku do niej wydanego przez Sąd Okręgowy w Poznaniu nakazu zapłaty i o oddalenie powództwa głównie z tej przyczyny , iż została wprowadzona w błąd co do zakresu i skutków udzielonego przez siebie poręczenia wekslowego. Twierdziła początkowo, że była zapewniana przez męża, a ostatecznie również przez remitenta, że dokonane przez nią poręczenie wekslowe ma charakter tymczasowy oraz, że z uwagi na spłatę przez A. G. na rzecz powódki zadłużenia, weksel zostanie niezwłocznie unieważniony, a nadto, że poręczenie wekslowe będzie zabezpieczać kilkakrotnie niższe sumy pieniężne aniżeli wskazana na wekslu. Sąd Okręgowy w ogóle do powyższych twierdzeń się nie ustosunkował jak i nie ocenił opartego na nich zarzutu działania pozwanej pod wpływem błędu prawnie doniosłego, o jakim mowa jest w art. 84 k.c. , skutkującego jej zdaniem nieważnością udzielonego poręczenia.

W swoim uzasadnieniu Sąd Okręgowy odniósł się jedynie do kwestii braku deklaracji wekslowej oraz braku podstaw do uwzględnienia w niniejszej sprawie stanowiska TSUE wyrażonego w wyroku z dnia 7 XI 2019 r. C - 419/18 , zgodnie z którym w przypadku wystawienia przez konsumenta weksła in blanco w celu zabezpieczenia wiarygodności wynikających z zawartej przez niego umowy z przedsiębiorcą , w sprawie opartej na tym wekslu sąd powinien z urzędu zbadać czy postanowienia stosunku podstawowego oraz porozumienie wekslowe są zgodne z przepisami dyrektywy unijnej 93/13/EWG z 5 IV 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich tj. czy nie mają nieuczciwego charakteru. Sąd I instancji uznał , że okoliczności niniejszej sprawy są odmienne od okoliczności , które legły u podstaw wydania wyroku TSUE , ponieważ umowa, której wykonanie poręczony przez pozwaną weksel in blanco zabezpieczał zawarta została przez przedsiębiorców, nie była to zatem umowa konsumencka, która mogłaby być przedmiotem oceny pod kątem abuzywności jej postanowień.

Stanowisko powyższe było błędne i skutkowało brakiem rozpoznania wniosku pozwanej o udzielenie jej jako konsumentowi ochrony prawnej na podstawie przepisów dotyczących nieuczciwych postanowień umownych.

Brak pisemnej deklaracji wekslowej został bowiem podniesiony przez pozwaną nie w celu wykazania, iż w związku z tym zobowiązanie wekslowe jest nieważne, tylko po to aby wykazać, iż nie miała ona wiedzy jaka jest treść stosunku zobowiązaniowego, którego dotyczy weksel oraz do jakiej kwoty weksel ten może zostać wypełniony, co jej zdaniem m.in. powinno wobec niej jako konsumenta uruchomić ochronę prawną jaką daje art. 385¹ i następne kodeksu cywilnego (k 136 v).

W przywoływanym przez pozwaną orzeczeniu C - 419/18 TSUE zwrócił uwagę na konieczność badania przez sąd z urzędu w postępowaniu opartym na wekslu własnym wystawionym in blanco przez konsumenta, a następnie wypełnionym przez remitenta nie tylko postanowień stosunku podstawowego, którego wykonanie weksel ten zabezpiecza, pod kątem ich abuzywności, ale także porozumienia wekslowego, podnosząc, iż w tym celu sąd może zażądać od przedsiębiorcy przedstawienia pisemnego zapisu tych postanowień, aby móc zapewnić poszanowanie praw konsumenta wynikających m.in.z dyrektywy 93/13/EWG .

Należy bowiem mieć na uwadze, że źródłem zobowiązania wekslowego, w tym też poręczyciela, nie jest samo wystawienie weksła lecz umowa dochodząca do skutku przez wydanie weksła (uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 29 VI 1995 r., III CZP 66/95, wyrok tego Sądu z 16 IX 2004 r., IV CK 712/03).

Zobowiązanie poręczyciela wekslowego powstaje w wyniku porozumienia zawartego z wierzycielem , które połączone jest z wydaniem dokumentu. Ma zatem charakter umowny wymaga złożenia oświadczenia woli drugiej stronie. Awalista kieruje swoje oświadczenie do wierzyciela, skutki prawne poręczenia nie powstaną przed dojściem oświadczenia do wierzyciela (Komentarz do prawa wekslowego i czekowego A. Szpunar , T 3 do art. 30, Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz pod red. J. Jastrzębskiego i innych – T 1 do art. 30). Treścią umowy o poręczenie weksła in blanco jest zobowiązanie się poręczyciela do spełniania świadczenia z weksła wypełnionego przez wierzyciela w sposób w niej ustalony w sytuacji, gdy świadczenia nie spełni wystawca. Elementem tej treści jest zatem upoważnienie dla wierzyciela do wypełnienia weksła. Ponieważ umowa o poręczenie wekslowe jest odrębnym stosunkiem prawnym pomiędzy poręczycielem i wierzycielem od stosunku prawnego łączącego go z wystawcą, możliwe jest zatem autonomiczne określenie przez poręczyciela oraz wierzyciela warunków i sposobu wypełnienia weksła, nieodpowiadające treści porozumienia pomiędzy wystawcą a wierzycielem. Warunki i sposób wypełnienia weksła mogą być także określone poprzez odwołanie się do treści porozumienia wekslowego zawartego przez wystawcę weksła. W braku wyraźnych oświadczeń woli poręczyciela i wierzyciela treść ich porozumienia wekslowego odpowiada treści porozumienia zawartego przez wierzyciela z wystawcą (art. 32 prawa wekslowego nie ulega modyfikacji) - wyrok SN z 23 X 2015 r. V CSK 713/14.

Powyższe oznacza, że za abuzywne mogłyby zostać uznane postanowienia umowy (porozumienia wekslowego) , na podstawie której pozwana udzieliła poręczenia na wekslu in blanco wystawionym przez jej męża, wręczonym

powódce, w celu zabezpieczenia jej wierzytelności w postaci zapłaty za sprzedany A. G. towar. Na co zresztą się powoływała.

Niezależnie od tego jak wynika z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22 X 2020 r. wydanego w sprawie I CSK 238/19 przedmiotem oceny sądu w sprawie opartej na wekslu in blanco poręczonym przez konsumenta powinny być także postanowienia umowy podstawowej, której wykonanie weksel zabezpiecza, także w sytuacji gdy umowa ta zawarta została przez podmioty mające status przedsiębiorcy. Umowa ta staje się podstawą wypełnienia weksla, a zatem jej postanowienia mogą mieć wpływ na zobowiązanie dłużnika, a w konsekwencji na zobowiązanie poręczyciela wekslowego będącego konsumentem. Brak możliwości weryfikacji abuzywności tychże postanowień, z uwagi na fakt, iż poręczyciel weksla nie jest jej stroną jest nie do pogodzenia z wyrażoną w art. 76 Konstytucji RP zasadą ochrony konsumenta m.in. przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi jako słabszej strony stosunku prawnego, który łączy go z przedsiębiorcą. Wyrazem zaś tej ochrony jest uregulowana w art. 385¹ i następnych kodeksu cywilnego instytucja niedozwolonych postanowień umownych, które nie wiążą konsumenta jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy

Poza tym zbadanie powyższej kwestii uzasadnione jest koniecznością zapewnienia skutecznej ochrony praw przyznanych konsumentowi w dyrektywie 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Taka ochrona jest zaś możliwa jedynie pod warunkiem, że krajowe prawo procesowe umożliwia, w ramach postępowania w sprawie wydania nakazu zapłaty, względnie w ramach postępowania egzekucyjnego w przedmiocie nakazu zapłaty, kontrolę z urzędu potencjalnie nieuczciwych warunków odnośnej umowy (wyroki TSUE: z 18 II 2016 r., (...), C-49/14, pkt 46; z 13 IX 2018 r., C-176/17, pkt 44; postanowienie TSUE z 21 VI 2016 r., A. P., C-122/14, pkt 30).

Sąd Najwyższy w przywołanej sprawie I CSK 238/19 stwierdził wprost, że „...poręczenie weksla in blanco przez konsumenta za wystawcę weksla, który jest przedsiębiorcą, wystawionego na zabezpieczenie zobowiązań tego przedsiębiorcy wobec posiadacza weksla, którym jest także przedsiębiorcą, jest wiążące dla konsumenta, co nie zwalnia sądu z obowiązku zbadania stosunku podstawowego, który stanowił podstawę wystawienia weksla - czy to na etapie przed wydaniem nakazu zapłaty, czy już po jego wydaniu, w razie wniesienia zarzutów przez pozwanego. Zwykle jest to umowa łącząca wystawcę weksla z wierzycielem oraz porozumienie wekslowe lub deklaracja wekslowa, przy czym należy pamiętać, że deklaracja wekslowa nie jest umową, podczas gdy instytucja klauzul abuzywnych nie dotyczy oświadczeń jednostronnych. Do stwierdzenia, że pozwana jest związana zobowiązaniem wekslowym nie jest wystarczające samo podpisanie przez nią weksla oraz deklaracji wekslowej, gdyż w przeciwnym razie nie miałyby zastosowania przepisy mające chronić konsumentów.” (także wyrok SA w Białymstoku z 13 X 2021 r. I ACa 422/21).

Obowiązkiem sądu w sprawie takiej jak niniejsza jest zatem z urzędu zbadanie abuzywności postanowień umowy, w wyniku której doszło do złożenia przez konsumenta podpisu na wekslu jako poręczyciela, przy czym chodzi nie tylko o umowę poręczenia wekslowego, ale również o stosunek podstawowy łączący wierzyciela z wystawcą weksla będącym także przedsiębiorcą.

W tym miejscu przywołać należy również wyroki Sądu Najwyższego z 28 X 2020 r. I NsNc 22/20 oraz I NsNc 180/21 z 27 X 2021 r., w których podniesione zostało, że sąd, przed którym prowadzone jest postępowanie nakazowe z weksla wobec konsumenta, obok przepisów kodeksu postępowania cywilnego, musi także z urzędu stosować przepisy mające na celu ochronę konsumenta. Przeciwno konsumentowi nie może zostać wydany nakaz zapłaty wyłącznie na podstawie treści samego weksla, niezależnie od zasad procesowych jakimi rządzi się odrębne postępowanie nakazowe.

Niezbadanie przez sąd I instancji pod kątem abuzywności postanowień umownych jakie legły u podstaw udzielenia poręczenia wekslowego przez pozwaną (w tym także postanowień stosunku podstawowego), mającą w niniejszej sprawie status konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c. oraz nierozpoznanie podniesionego przez nią zarzutu działania pod wpływem prawnie doniosłego błędu, skutkowało nierozpoznanie istoty sprawy, co zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c. uzasadniało uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania.

Naprawienie bowiem powyższych nieprawidłowości przekraczałoby ramy postępowania apelacyjnego, gdyż skutkowałoby naruszeniem zasady dwuinstancyjności procesu cywilnego. Wymagałoby przeprowadzenia postępowania dowodowego, poczynienia ustaleń faktycznych pod zupełnie innym kątem oraz zupełnie nowej oceny prawnej.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy rozpozna zgłoszony przez pozwaną zarzut nieważności dokonanego przez nią poręczenia wekslowego z uwagi na wadę złożonego przez nią oświadczenia woli w postaci błędu. Ponadto ustalili jak była treść umowy dotyczącej poręczenia wekslowego zawartej przez pozwaną z powódką. Jak został określony pomiędzy nimi sposób wypełnienia weksła , w szczególności czy odwołano się do porozumienia wekslowego (deklaracji wekslowej) zawartego przez wystawcę weksła tj. A. G.. Jakie były warunki wypełnienia weksła poręczonego przez pozwaną , jaka była treść stosunku podstawowego, którego wykonanie weksel zabezpieczał. Następnie sąd I instancji dokona oceny postanowień porozumienia wekslowego oraz umowy określającej stosunek podstawowy pod kątem ich nieuczciwego charakteru . Jeżeli stwierdzi, iż postanowienia umowne stanowią klauzule abuzywne w rozumieniu art. 385¹ k.c. , powinien ocenić, jaki wywołuje to skutek w odniesieniu do odpowiedzialności poręczyciela wekslowego będącego konsumentem. Przy czym Sąd Okręgowy będzie miał na uwadze, iż sprzeczne z dobrymi obyczajami jest m.in. niedopełnienie przez przedsiębiorcę w stosunku do konsumenta, jako słabszej strony stosunku umownego, obowiązku informacyjnego tj. nie przedstawienie mu prostym i zrozumiałym językiem istoty i skutków zobowiązania , które chce zaciągnąć. Tym niemniej oceny zakresu obowiązku przedsiębiorcy należy dokonać z uwzględnieniem modelu przeciętnego konsumenta tj. osoby uważnej i rozważnej.

W celu poczynienia powyższych ustaleń faktycznych i dokonania oceny prawnej sąd I instancji powinien zobowiązać powodową spółkę do złożenia dokumentów obrazujących treść umowy sprzedaży zawartej z A. G., porozumienia wekslowego (deklaracji wekslowej) wystawcy, ewentualnej deklaracji wekslowej pozwanej lub zawartego z nią porozumienia wekslowego.

W przypadku braku takich dokumentów rolą stron będzie przedstawienie innych dowodów umożliwiających ustalenie treści łączącej je umowy oraz umowy , porozumienia wekslowego (deklaracji wekslowej) łączącej powódkę z wystawcą weksła .

Mając powyższe na uwadze orzeczono jak w sentencji.

Ewa Klimowicz-Przygódzka